

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vaste Commissie Binnenlandse Zaken
Postbus 20018 2500 EA Den Haag
Per email: cie.biza@tweedekamer.nl

Betreft: Behandeling voorstel Wijziging Wet BRP (35772)

Amsterdam, 7 april 2022

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Het Platform Burgerrechten wil u met klem wijzen op het problematische karakter van het voorstel tot wijziging van de Wet BRP. Het voorstel voorziet in een vrijwel onbegrensde bevoegdheid om alle burgers van Nederland te kunnen onderwerpen aan profilering, onder het mom van adresonderzoek.

Ondanks dat de praktijk van het profileren van burgers op basis van grootschalige gegevensverwerkingen de afgelopen kabinetsperiodes als een olievlek over ons publieke bestel is verspreid, betekent dit niet dat deze praktijken rechtmatig zijn. Het Platform wil benadrukken dat deze methode zwaar ingrijpt op de grondrechten en zich niet verdraagt met diverse uitgangspunten van de rechtsstaat. Dat geldt eveneens wanneer deze werkwijze voor een ogenschijnlijk onschuldig doel als adrescontroles wordt ingezet.

De LAA-werkwijze die hiermee wettelijk wordt vastgelegd, is kenmerkend voor de werkwijzen die voorkomen uit de Rijksbrede Aanpak Fraude die de afgelopen kabinetsperiodes een wildgroei aan profileringspraktijken met zich heeft meegebracht. De LAA vindt al sinds 2014 plaats, maar is nooit grondig getoetst op fundamentele rechten; daar ligt voor uw Kamer een grote verantwoordelijkheid.

In dat kader wil het Platform u erop wijzen dat dit voorstel op meerdere onderdelen een ontkenning vormt van beginselen die het rechtsstatelijk functioneren waarborgen bij de verwerking van persoonsgegevens.

Doorbreking van het doelbindingsbeginsel als regel

Persoonsgegevens, waaronder ook bijzondere medische persoonsgegevens, opgeslagen bij honderden publieke en private partijen kunnen met dit voorstel massaal door de Minister worden verwerkt voor een nieuw doel.¹ Deze partijen kunnen per lagere wetgeving worden uitgebreid door de Minister.² Vrijwel elk persoonsgegeven kan op basis van deze wettekst in aanmerking komen om uit de oorspronkelijke context te worden gehaald en een rol te spelen in de profilering van burgers.³

¹ Zie hiervoor het overzicht gebruikers BRP, dat bestaat acht pagina's aan (categorieën) partijen opsomt dat op basis van deze wet gegevens kan leveren aan de Minister:

<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2022/03/25/overzicht-gebruikers-brp/bijlage-1-overzicht-gebruikers-brp.pdf>

² Zie hiervoor Artikel 2.37b, lid 1.

³ Artikel 2.37c, lid 1, sub c bepaalt dat de Minister, in aanvulling op de al zeer brede verzameling bronnen en de onbepaalde reikwijdte aan gegevens die bij deze partijen kunnen worden geraadpleegd o.b.v. Artikel 2.37b,

Daarmee voorziet dit voorstel in een dusdanig grote doorbreking van het doelbindingsbeginsel dat niet meer kan worden gesproken van een uitzondering, maar van een nieuwe regel. Het leidt ertoe dat burgers geen garantie meer hebben dat de persoonsgegevens die ze op vele plekken afgeven of af moeten staan voor welbepaalde doelen, daar blijven en slechts worden gebruikt voor het doel waarvoor ze zijn afgegeven. Dit leidt tot een ondermijning van het vertrouwen dat burgers kunnen hebben in een zorgvuldige omgang met hun persoonsgegevens en de gevolgen die ze daarvan kunnen ondervinden. Een welbekend gevolg hiervan is dat burgers hierdoor minder bereidwillig zijn om in contact te treden met de overheid, hulp te vragen, of aangifte te doen, omdat de contextuele integriteit van deze handelingen niet langer door de overheid worden gerespecteerd. Dit zet de bijl aan de vertrouwensrelatie tussen de burger en de overheid.

Omkering van het dataminimalisatiebeginsel

In het voorstel ontbreekt een begrenzing van de bevoegdheid om persoonsgegevens uit tal van bronnen te verzamelen ten behoeve van profilering; het lijkt geschreven om een zo breed mogelijke reikwijdte te hebben. Er wordt daarmee in feite ingezet op *datamaximalisatie*. De eisen van noodzaak en proportionaliteit bij het verwerken van persoonsgegevens krijgen geen uitwerking in de wettekst. Hiermee kan de uitoefening van deze bevoegdheid de vorm krijgen van een *fishing expedition*. Het Platform wijst uw Kamer in dat kader op wat de rechtbank Den Haag stelde over het Systeem Risico Indicatie, namelijk dat er nauwelijks een persoonsgegeven te bedenken valt dat niet in aanmerking kwam voor verwerking in SyRI. Waar het bij SyRI ging om een zevental publieke partijen die hun gegevens samenbrachten, gaat het in dit voorstel in beginsel om vele tientallen publieke én private partijen – waaronder de partijen betrokken bij SyRI. Dit voorstel laat na de bevoegdheden van de overheid te begrenzen, opdat de burger wordt beschermd tegen willekeurig handelen van de overheid.

In strijd met het voorzienbaarheidsbeginsel en Art. 10 Grondwet

Op basis van de voorzienbaarheidseis zouden de gegevens die onder dit voorstel kunnen worden verwerkt, specifiek moeten worden benoemd in de formele wet. Ook de AP wees hierop in haar advies over dit voorstel, maar dit heeft niet geleid tot een wijziging die recht doet aan dit bezwaar. Het daartoe gewijzigde voorstel voorziet slechts in een delegatie naar lagere regelgeving in artikel 2.37b, lid 2 en 3. Aangezien deze artikelen op zichzelf geen concrete begrenzing bevatten, komt dit neer op een onbegrensde bevoegdheid waarvan de afbakening naderhand wordt bepaald door partij die de bevoegdheid krijgt.

Waar de AP het ontbreken van deze begrenzing problematiseert in relatie tot de AVG, voegen wij hier aan toe dat dit ook een schending van Artikel 10 van de Nederlandse Grondwet behelst. Nu de Minister in Artikel 2.37c de bevoegdheid krijgt om onbegrensd gegevens toe te voegen aan de data-analyse van de LAA, wordt er een zeer brede surveillancebevoegdheid gecreëerd die niet voldoet aan de grondwettelijk vereiste specificiteit van een beperkingsgrondslag.

Concluderend

Het voorliggende voorstel komt neer op een *carte blanche* voor de uitvoerende macht, een bevoegdheid tot profilering van burgers die op formeel wettelijk niveau vrijwel geen begrenzing kent

krachtens AMvB nog “andere gegevens” kan verwerken. Dit is een open formulering van een bevoegdheid die neerkomt op een blanco cheque, voor zover dit al niet op gaat voor de twee voorgaande bepalingen in sub a en b.

en die de afbakening van de te verwerken persoonsgegevens en de wijze waarop deze gegevens worden geanalyseerd volledig overlaat aan de invulling door de Minister.

Het Platform wil benadrukken dat inbreuken op de grondrechten slechts mogelijk zijn bij uitzondering. Wanneer zoals onder dit voorstel voorzien wordt in een grootschalige en structurele doorbreking van de eerder genoemde beginselen, verwordt de uitzondering tot regel en gaat de essentie van deze grondrechten verloren.

De doorbreking van rechtsstatelijke beginselen bij het verwerken van persoonsgegevens is geen 'baat het niet, dan schaadt het niet' aangelegenheid, maar leidt tot de uitholling van de rechtsbescherming en kan burgers op vele manieren in de knel brengen. Terwijl we nog dagelijks worden geconfronteerd met de desastreuze gevolgen van de onrechtmatige profilering van burgers die leidde tot de Toeslagenaffaire, dendert de trein van de Rijksbrede Aanpak Fraude onverminderd door, getuige dit voorstel dat ook uit die beleidskoker komt. In plaats van deze onwettige praktijken zo veel mogelijk terug te draaien op plekken waar deze zijn ingevoerd, zet het kabinet onverminderd in op profilering van burgers als standaard *modus operandi* op vele beleidsterreinen. Dit voorstel is daar een helder voorbeeld van.

Op basis van bovenstaande roept het Platform Burgerrechten u op om voorliggend voorstel in zijn geheel te heroverwegen en het kabinet te verzoeken op zoek te gaan naar methoden die passen binnen de kaders van de rechtsstaat.

Hoogachtend,

Tijmen Wisman

Voorzitter Platform Burgerrechten